

Immaterieel
cultureel erfgoed
en diversiteit

116DE JAARGANG - 2015 | 3 (SEPT. - DEC.)

volks- kunde

TIJDSCHRIFT OVER
DE CULTUUR VAN HET
DAGELIJKS LEVEN

Volkskunde

THEMANUMMER

Immaterieel Cultureel Erfgoed (ICE) en diversiteit

Het themanummer **Immaterieel cultureel erfgoed en diversiteit** (3/2015, *Volkskunde* - Vlaams-Nederlands tijdschrift over de cultuur van het dagelijks leven) kwam er op initiatief en in een gastredactie van **tapis plein**, **VIE** (Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland) en **KU Leuven** (Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen - Educatie, Cultuur en Samenleving).

In het tijdschrift komen **onderzoekers uit verschillende disciplines én praktijkdeskundigen aan het woord**: twee onderzoekers werkzaam in het *Laboratorium voor Educatie en Samenleving* aan de KU Leuven schrijven over de omgang met diversiteit in de Brusselse Zinneke Parade; een beleidsmedewerker van het Nederlandse *Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap* bespreekt de ontwikkelingen van het diversiteitsbeleid in het Nederlands cultuurbeleid; de bevindingen uit een academisch-artistiek doctoraatsonderzoek over een maakproces van schoeisel op basis van samengebrachte culturele kennis en kunde worden voorgesteld; een medewerkster van Erfgoedcel Aalst analyseert het effect van toenemende diversiteit op het gemeenschapsvormend karakter van carnavalstraditie in deze stad; onderzoekers en medewerkers uit de hoek van de stedelijke sociaal-artistieke praktijk belichten een project rond de *Oya*-handwerktechniek in de Gentse aankomstwijk Rabot; etc.

Wat naar voren treedt in de verschillende bijdragen van het themanummer is de **zoektocht naar wat diversiteit als centraal uitgangspunt betekent in een context van immaterieel cultureel erfgoed**. Deze verkenning laat bewust stemmen uit verschillende disciplines horen en verschillende benaderingswijzen zien, inclusief disciplines voor wie erfgoed en erfgoedzorg niet het eerste aandachtspunt vormen. Hier staan dan inspirerende benaderingswijzen met betrekking tot diversiteit en interculturaliteit voorop.

Dit resulteert in drie grote invalshoeken:

1. *Diversiteit en superdiversiteit*: Alle grote West-Europese steden kenmerken zich tegenwoordig door groepen en individuen met zeer diverse en ook steeds meer mengvormen van etnische, culturele en andere achtergronden. Superdiversiteit en snel wisselende, ‘vluchtige’ en minder eenvoudig vast te pinnen gemeenschappen zijn het gevolg. Dit is de reden dat in het wetenschappelijk onderzoek definitief afscheid is genomen van essentialiserende invullingen van ‘onze’ cultuur en er steeds meer aandacht is gekomen voor contact, uitwisseling en voor hybride vormen in een globaliserende context. Het thema ‘Diversiteit en superdiversiteit’ vormt het eerste hoofdstuk van dit themanummer.
2. *Diversiteit en interculturele dialoog*: Het thema ‘Diversiteit en interculturele dialoog’ wordt in hoofdstuk twee besproken. Diversiteit is een onderwerp dat nauw aanleunt tegen identiteit. De vraag naar diversiteit is daarmee ook een politieke vraag, die verwijst naar processen van insluiting en uitsluiting.
3. *Verhalen uit de praktijk*: In het derde deel van deze bundel worden enkele voorbeelden uit de praktijk belicht, van organisaties die in het veld actief zijn en hun ervaringen vanuit het werken rond ICE en diversiteit graag delen.

Dit themanummer is een initiatief en in gastredactie van tapis plein, VIE (Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland) en KU Leuven (Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen - Educatie, Cultuur en Samenleving). Volkskunde is enkel via abonnement verkrijgbaar én te vinden in de betere (erfgoed)bibliotheek.

Artikels

Kitty de Leeuw , Hoe het bloed (niet) bedekt werd – Het zedelijkheidsoffensief van de rooms-katholieke Kerk op kledinggebied en de reactie van Tilburgse gelovigen daarop, 1914-1970	1
Willem de Blécourt, Eenmalige verhalen in Vlaanderen – Over het classificeren van sprookjes	29
Nieuw onderzoek	
Albert van der Zeijden, Naar een onderzoeksagenda voor immaterieel erfgoed – Kennisontwikkeling ten behoeve van het borgen van tradities	53
Sporen	
Stefaan Top, In memoriam Em. prof. dr. Alfons Roeck (22.09.1927-17.09.2014)	69
Paul Catteeuw en Sophie Elpers, Sarah opens the box – SIEF wordt 50	73
Call for papers	
Hedendaagse feestcultuur en rituelen	79
Boekbesprekingen	
Paul Peeters, De werelden van K.C. Peeters. Periode II: 1946-1970 (Albert van der Zeijden)	81
Julien Bondaz e.a. (eds.), Les vocabulaires locaux du 'patrimoine'. Traductions, négociations et transformations (Albert van der Zeijden)	85
Charles Caspers, Een bovenaardse vrouw. Zes eeuwen verering van Liduina van Schiedam (Albert van der Zeijden)	88
Tine Van Osselaer en Patrick Pasture (eds.), Christian Homes. Religion, Family and Domesticity in the 19th and 20th Centuries (Albert van der Zeijden)	90
Christian Wille e.a. (red.), Räume und Identitäten in Grenzregionen. Politiken – Medien – Subjekten (Rob Belemans)	93
Eric Dorfman (red.), Intangible Natural Heritage. New Perspectives on Natural Objects (Paul Catteeuw)	99
Thomas Dacosta Kaufmann en Michael North (red.), Mediating Netherlandish Art and Material Culture in Asia (Paul Catteeuw)	101
Irene Stengs (red.), Nieuw in Nederland. Feesten en rituelen in verandering (Katrijn D'hamers)	103
Michaela Fenske, Demokratie erschreiben. Bürgerbriefe und Petitionen als Medien politischer Kultur 1950-1970 (Sophie Elpers)	106
Chris De Lauwer en Leen Beyers (red.), Heilige plaatsen. Pelgrimages in jodendom, christendom en Islam (Hans Geybels)	108
Konrad Vanja e.a. (red.), Arbeitskreis Bild Druck Papier. Tagungsband Basel 2013 (Hans Geybels)	110
Stapferhaus Lenzburg e.a. (Hg.), Dramaturgie in der Ausstellung. Begriffe und Konzepte für die Praxis (Werner van Hoof)	111
Heta Aali e.a. (eds.), Memory Boxes – An Experimental Approach to Cultural Transfer in History 1500-2000 (Jacqueline van Leeuwen)	114
Irene Stengs, H6 – Het fenomeen Hazes – Een venster op Nederland (Stefaan Top)	117
Theo Franssen en Sander Mattheijssen, Hét Carnavalsboek – Van lentefeest tot festival in Nederland en Vlaanderen (Stefaan Top)	120
Sigrid Schmidt, A Catalogue of Khoisan Folktales of Southern Africa (Stefaan Top)	124
Summaries	126
Personalia	128

Artikels

- Britt Denis**, Home, sweet home?! – Publiek en privaat onder de loep in negentiende-eeuws Antwerpen (1880) 129
- Geert Buelens**, 'En redders zult gij zijn van heel het Vaderland!' – De artistieke en culturele beeldvorming van en herinnering aan de Eerst Wereldoorlog als een Vlaamse, Belgische of internationale aangelegenheid sinds 1914 151
- Jon Verriet**, 'Een ongevaarlijk avontuur' – de beeldvorming omtrent buitenlandse eetculturen in Nederland, 1950-1970 177

Sporen

- Stefaan Top**, Paul Peeters 80 jaar 193
- Peer Meurkens**, SIEF-congres: intellectueel festival van Europese culturele mélange 197
- Jan Huyghe**, Een dynamische traditie: de garnaalvisserij te paard in Oostduinkerke 199
- Gilbert Huybens**, 10. Brussel, Koninklijke Bibliotheek, Hs. II 127 217

Boekbesprekingen

- Stefanie Rüter, *Friedwald. Waldbewußtsein und Bestattungskultur* (Johan de Bruijn) 229
- Lourdes Arizpe & Cristina Amescua (red.), *Anthropological Perspectives on Intangible Cultural Heritage* (Paul Catteeuw) 231
- Michael Falser & Monica Juneja (red.), *Kulturerbe und Denkmalpflege transkulturell* (Paul Catteeuw) 233
- Markus Tauschek, *Kulturerbe. Eine Einführung* (Paul Catteeuw) 236
- Brecht Demasure, *Boter bij de vis. Landbouw en voeding tijdens de Eerste Wereldoorlog*. (Filip Degreef) 239
- Sophie Elpers & Anna Palm (eds.), *Die Musealisierung der Gegenwart. Von Grenzen und Chancen des Sammelns in kulturhistorischen Museen* (Marc Jacobs) 241
- Peter Serrien, *Zo was onze oorlog. Getuigenissen over de Tweede Wereldoorlog in België* (Alex Vanneste) 246
- Arno van der Hoeven, *Popular Music Memories. Places and Practices of Popular Music Heritage, Memory and Cultural Identity* (Marion Wasserbauer) 248
- Nicolas Van Puymbroeck, *Migratie en de Metropool 1964-2013* (Katrijn D'hamers) 250
- Marc-Antoine Camp e.a., *Reiseziel: immaterielles Kulturerbe* (Rob Belemans) 255
- Martina Kleinert, *Weltumsegler. Ethnographie eines mobilen Lebensstils zwischen Abenteurer, Ausstieg und Auswanderung* (Marcel Van den Berg) 259
- Marita de Sterck, *Vuil Vel. Veertig Vlaamse volkssprookjes* (Ludo Jongen) 264
- Enzyklopädie des Märchens*, deel XIV, afl. 4 (Stefaan Top) 267
- Cultural Transfer in History 1500-2000* (Jacqueline van Leeuwen)
- Jacob and Wilhelm Grimm, *The Original Folk and Fairy Tales of the Brothers Grimm: The Complete First Edition*. Translated and edited by Jack Zipes + Jack Zipes, *Grimm Legacies: The Magic Spell of the Grimms' Folk and Fairy Tales* (Francisco Vaz da Silva) 270

- Summaries* 276

Personalia

278

Albert van der Zeijden , Ten geleide	281
Jorijn Neyrinck , Van Onvoltooid Verleden naar Onvoltooid Toekomstige Tijden – Omgaan met immaterieel cultureel erfgoed en diversiteit in een wereld van verandering	283
Riet de Leeuw , Ruimte voor diversiteit – Het Nederlandse immaterieel erfgoedbeleid	311

Diversiteit en superdiversiteit

Albert van der Zeijden , Diversiteit, hybriditeit en de Nationale Inventaris Immaterieel Cultureel Erfgoed in Nederland	331
Jasmijn Rana , Taalcultuur in de superdiverse stad: over straattaal als immaterieel erfgoed	343
Peter Reyskens en Joke Vandenaabeele , De zin in een parade – Omgaan met diversiteit in de ateliers van Zinneke Parade	357
Catherine Willems , <i>Nuvvtohat</i> , perfect for feet! – Shoe design as cultural heritage	371

Diversiteit, dialoog en democratie

Anne Marieke van der Wal , Decolonising South Africa's Heritage Landscape? – A Dialogical Approach to Heritage Conservation and Intangible Cultural Heritage in Stellenbosh	387
Alex van Stipriaan , Trots op Nederland – De kracht van mentaal erfgoed	405
Rik Pinxten , Immaterieel erfgoed tussen identiteit en interculturaliteit	423
Kris Rutten en Gert Biesta , Van verleden naar toekomst – Democratie, diversiteit en cultureel erfgoed-in-wording	439

Verhalen uit de praktijk

Evelyne Deceur, Griet Roets en Maria Bouverne-De Bie , Het verknopen van verleden, heden en toekomst – Reflecties vanuit een stedelijke sociaal-artistieke praktijk	457
Lieze De Winne , Het effect van de toenemende diversiteit op het gemeenschapsvormende karakter van de carnavalstraditie – De betrokkenheid van nieuwe Aalstenaars bij het vieren van Aalst Carnaval	471
Joeri Januarius , Living Human Treasures – Vloek of zegen voor de ICE-diversiteit?	487
Lieve Willekens en Sofie De Ruysser , MAS Museum aan de Stroom – Museum in de stad – Superdiversiteit als een rode draad	497
Elka Tschernokoshewa, Ines Keller en Fabian Jacobs (red.), <i>Einheit in Verschiedenheit. Kulturelle Diversität und gesellschaftliche Teilhabe von Minderheiten auf dem Prüfstand</i> (Albert van der Zeijden)	512
Ines Keller en Fabian Jacobs (red.), <i>Das Reine und das Vermischte – 15 Jahre danach, Festschrift für Elka Tschernokoshewa</i> (Albert van der Zeijden)	512
Ursula Bertels (red.), <i>Einwanderungsland Deutschland. Wie kann Integration aus ethnologischer Sicht gelingen?</i> (Sophie Elpers)	515
Ronda L. Brulotte en Michael A. Di Giovine (red.), <i>Edible Identities: Food as Cultural Heritage</i> (Evdokia Tsakiridis)	517

Summaries	522
-----------	-----

Personalia	529
------------	-----